

Verslag IMC-90 te Violau (BRD)

Casper ter Kuile *

29 oktober 1990

Op 6 t/m 9 september vond weer de, nu jaarlijks terugkerende, International Meteor Conference plaats. Evenals in februari 1985 waren we ook nu weer te gast in het Bruder Klaus Heim in het dorpje Violau nabij Augsburg. Bij aankomst blijkt het struikgewas flinke vorderingen gemaakt te hebben richting ons aller sterrenhemel. In die vijf jaar is het interieur van het huis (een soort luxe jeugdherberg speciaal ten behoeve van de amateurastronoom) nauwelijks gewijzigd. Zelfs de personages komen veelal bekend voor. Ook het internationale meteorowereldje wordt voortgetrokken door een select clubje actieve meteorenfreaks. Toch is het opmerkelijk dat de activiteiten in de deelnemende landen zo divers zijn ten opzichte van elkaar. Dit aspect komt tijdens elk IMC weer nadrukkelijk naar voren. Maar het maakt de internationale bijeenkomsten juist daardoor extra interessant. Natuurlijk speelt de gehele sfeer mee door de aanwezigheid van zovele nationaliteiten. In Violau wordt voor het eerst de snel veranderende wereld in Europa duidelijk zichtbaar omdat de Oost-Europese deelnemers nu gemakkelijker het Westen kunnen bezoeken. Laten we eens zien wat er zoal tijdens het IMC te Violau te beleven was.

Donderdag is de dag van de aankomst der deelnemers waaronder Jan Lanzing en schrijver van dit verslag als enige Nederlanders ... (waar blijft de rest van meteorominnend Nederland??). Na het diner volgt de officiële opening van het IMC-'90. Enkele groepen geven daarna een overzicht van hun activiteiten middels een diapresentatie. Diezelfde avond is er direkt al een tot ver in de kleine uurtjes durende IMO-council meeting ter voorbereiding van de ledenvergadering van de volgende dag.

Vrijdag is de eerste volledige IMC-dag. De ochtend is voor een groot deel ingeruimd ten behoeve van van lectures voor de visuele waarnemers. Enkele kenmerken: een overzicht van inputgegevens voor de VMDB door Paul Roggemans. Gevolgd een oproep door Jan Hollan van de waarnemingsgroep te Brno om al niet tijdens het waarnemen te classificeren maar eerst in te tekenen en pas bij het uitwerken definitief te classificeren. Bernhard Koch geeft een overzicht van behaalde resultaten door zijn waarnemingsgroep tijdens een drietal Boëtide waarnemingsakties te Zuid-Frankrijk. Dan volgt de 'Eminente Grise' van het Tsjechische EN-netwerk Dr. Z. Ceplecha. Deze geeft een overzicht van de tot noch toe geboekte resultaten van het Europees Netwerk van All-Sky toestellen. Zoals de meeste lezers bekend zal zijn is dit netwerk opgezet in het kader van het fotograferen van vuurbollen en mogelijk daaruit voortkomende meteorietdroppingen. De uitbouw van het netwerk over Duitsland

en Nederland heeft de grootste aandacht en waardering van Dr. Ceplecha. Het is van essentieel belang dat dit netwerk goed georganiseerd is en gerund wordt door capabele personen. Dr. Ceplecha besluit zijn zeer gewaardeerde voordracht met een hartstochtelijk oproep: 'Keep the EN running!' 's-Middags hebben de deelnemers tot 16.00 uur vrijaf. Dat betekent voor menigeen een run op de aanwezige computers. Rond 16.00 uur start de tweede algemene ledenvergadering van de IMO.

De avond is gereserveerd voor de workshops visueel en telescopisch waarnemen. Wegens bewolkt weer gaan de waarnemingen op het observatorium van Martin Meyer (Eigenaar/beheerder van het Bruder Klaus Heim en het observatorium) helaas niet door.

Op de zaterdag is de ochtend weer gereserveerd voor de lectures. Ook hier voornamelijk visueel werk. Een recapitulatie: Marc Vints geeft een overzicht van de resultaten die de telescopische waarnemers hebben behaald. Jürgen Rendtel verteld de toehoorders iets over de a-Aurigenen.

's Middags gaat de workshop van de computer commissie door. Het zal niemand verbazen dat de belangstelling voor deze bijeenkomst overweldigend was. Door diverse rekenaars is gewerkt aan het bepalen van radiantposities uit visuele waarnemingen middels de 'vierkanten' methode. Er wordt gesproken over het beschikbaar stellen aan geïnteresseerden van algemene routines voor berekeningen in de astronomie. Voorbeelden zijn: Juliaanse datum, zonslengte, coördinatenconversie, etc. Verder wordt aandacht besteed aan de toegenomen mogelijkheden op het gebied van elektronische communicatie: e-mail. Besloten wordt een zo volledig mogelijk overzicht samen te stelen van alle IMC-deelnemers met hun e-mail adres. Ook de nieuwste ontwikkelingen in de turbulente IT-wereld worden niet vergeten: GUI's. De discussie spitst zich toe op windows 3.0; de nieuwe gebruikersvriendelijke interface voor MS-DOS machines. Voorlopig met aandacht volgen is het devies. Tot slot maken we hier nog melding van een voor ons belangrijk boekwerkje dat in 1991 van de persen rolt. Program and toolbox algorithms voor de rekenende amateur door Jean Meeus. Het boekwerkje zal worden voorzien van een floppy met een groot aantal nuttige routines en programma's die in het boek zijn beschreven.

Na de theepauze (of koffie voor de verslaafden ...) volgen lezingen over de Glanerbrug meteorietval en het elektrostatisch detecteren van meteoren door schrijver dezes resp. Malcolm Currie. Daarna mogen de conferentiegangers de posters bewonderen.

Na alweer een voortreffelijk diner volgt een enthousiast be-

Figure 1: De deelnemers aan het IMC'90 bijeen voor de gebruikelijke groepsfoto.

toog ondersteund door een diaserie door Korado Korlevic over de Internationale Tunguska Expeditie. Het is de eerste expeditie na 1908 (!!) die serieus wetenschappelijk onderzoek pleegt aan het Tunguska fenomeen. Korado en Genadij Andreev roepen de IMC-deelnemers op aan de volgende expeditie mee te doen. Dan volgt voor belangstellenden de workshop van de radiocommissie. Helaas zit het weer niet mee: het werken met de telescopen of het waarnemen van meteoren zit er ook deze avond niet in. Dus doet een ieder waar die zin in heeft. **Zo** zitten een aantal IMC-ers gebogen over kaarten van de Haute Provence. Wat dat is toch één van de 'hot topics': de grote internationale Geminid '90 campaign. De belangstelling voor het waarnemen van de mooiste zwerm van het jaar in het zuiden van Frankrijk is minder groot dan verwacht. En je zou hier onder de 70 meest fanatieke meteorwaarnemers van Europa een ware stormloop verwachten. Nochtans worden er wel degelijk afspraken gemaakt. Een aantal Fransen, Belgen, Duitsers, Engelsen en Hollanders zullen in Lardiers 'akte de présence' geven. Wel valt op dat er slechts weinig fotografen de visuele waarnemers komen versterken.

De zondag wordt besteed aan de fotografische commissie. Voor DMS misschien wel één van de belangrijkste items. Een zeer druk bezochte bijeenkomst, ondanks de schijnbaar geringe belangstelling voor het fotografisch werk in Europa. Dat schijn bedriegt lijkt ook nu weer bewezen. In Hongarije wordt veel gefotografeerd evenals in Tsjecho-Slowakije en Duitsland (zowel de BRD als de vroegere DDR). Overigens wordt in de laatste twee landen de nadruk vooral gelegd op de All-Sky fotografie: het EN- netwerk. Voor zover bekend bij de schrijver van dit verslag wordt in vrijwel alle andere landen van Europa weinig tot niet gefotografeerd;

althans niet in een georganiseerde vorm. Het werken met kamerabatterijen voorzien van kleinbeeldcamera's zoals we dat in Nederland kennen is een nagenoeg onbekende waarnemingsvorm. Wat is er besloten op deze bijeenkomst? De uitbouw van het EN-netwerk zal, waar dat noodzakelijk en mogelijk is, ter hand worden genomen door Dieter Heinlein die nu ook al het West-Duitse netwerk beheert. Dit alles natuurlijk in nauwe samenwerking met Dr. Cepelcha als interface naar de professionele wereld. Verder wordt er nu volgens een strak tijdschema gewerkt aan de voltooiing van de engelstalige versie van het fotografisch handboek. Dit handboek zal op het volgende IMC beschikbaar zijn. Over handboeken gesproken: tijdens dit IMC werden de proceedings van het voorgaande IMC-'89 te Hongarije te koop. Elders in dit nummer van Radiant vindt U een bespreking van deze proceedings.

Aan elk IMC komt (helaas) weer een eind. Vele IMC-ers komen van ver en dus wordt het tijd om conclusies te trekken over het verloop van het bijna beëindigde IMC-'90 te Violau. Wel, gezellig en onderhoudend was het zeker. De accommodatie is zonder meer uitstekend te noemen. De bereikbaarheid evenzo. Opvallend is het grote aantal afmeldingen, zeker van de USSR waar een grote delegatie verwacht werd. Blijkbaar is de situatie in de USSR nog niet voldoende stabiel om op voorhand een bezoek aan het Westen vast te leggen. Maar het omgekeerde is ook veelvuldig voorgekomen: niet geregistreerde deelnemers die opeens uit het niets te Violau opdoken. Dat al deze verrassingen hun uitwerking op het programma niet misten zal duidelijk zijn. Het uiteindelijke programma lijkt slechts in de verte op het 'preliminary' program zoals wij dat kregen uitgereikt aan het begin van de conferentie. We zullen al deze perikelen

maar wijten aan de snel vervagende grenzen in het één wordende Europa. Dat dit zelfs het IMC'90 niet ongemoeid laat zij de organisatie dus graag vergeven.

Wat kunnen we opmerken over de inhoudelijke diversiteit en kwaliteit van het IMC-'90? Redelijk gevarieerd: lezingen op het gebied van visueel, telescopisch, expedities (Glanerbrug, Tunguska), theorie, EN, elektrostatisch, waarnemings-akties. Wat we misten zijn voordrachten over radio, fotografie, video; kortom de meer technische kant van het waarnemen van meteoren. De workshops hebben meer inhoud gekregen: beter gedefinieerd en georganiseerd en kunnen dus tot duidelijker uitspraken komen. Juist tijdens die workshops blijkt vaak de verschillende werkwijzen en lokale gebruiken die de waarnemingsgroepen cq. landen erop na houden. Zo bleek tijdens een discussie in de computer workshop dat vele visuele waarnemers het als een gemis ervaren dat de begin- en eindpunten van ingetekende meteorosporen niet in de VMDB zijn op te slaan en er dus geen verdere analyses met deze gegevens mogelijk zijn. Bij 'foto-', 'video-' en 'telescopische' meteoren is dit een levensvoorwaarde. De Tsjechen bieden dan ook aan een DB op te zetten waar speciaal deze gegevens een plaats zullen vinden. De schrijver van dit artikel heeft indachtig het gezegde 'schoenmaker blijf bij je leest' de workshops visueel, telescopisch en radio niet bijgewoond. We zullen op de proceedings van het IMC-'90 moeten wachten totdat hierover meer bekend wordt. Deze proceedings zullen verzorgd worden door Dieter Heinlein.

Zoals gezegd leek de organisatie somtijds enigszins chaotisch te zijn maar dit heeft zeker ook zo zijn charme. Volgens mij is dit voor de beleving van onze hobby juist onontbeerlijk. Het hoeft niet zo perfect te zijn als in de harde zakenwereld. Een hobby is nu net een tijdverpozing om even wat meer ontspannen bezig te zijn met iets dat je leuk vindt ter afleiding van de dagelijkse beslommingen van het werk. Kritiek kan geleverd worden op het feit dat de deelnemers aan voorgaande bijeenkomsten niet automatisch een uitnodiging opgestuurd kregen. Lang niet iedereen leest WGN. En het was zeer prettig geweest indien de deelnemers tenminste in de laatste (3-de) newsletter een voorlopig programma voorgeschoteld zouden hebben gekregen.

Overigens zagen de newsletters er verder prima uit: lof daarvoor! Wat we ook misten waren naamplaatjes voor de deelnemers. Toegegeven: het doet misschien te professioneel aan maar het blijkt toch wel uitermate handig te zijn en feitelijk onmisbaar op een internationale bijeenkomst als het IMC. Kleine kritiekpuntjes weliswaar maar het heeft niet verhinderd dat het IMC-'90 te Violau tot een groot succes is uitgegroeid. Naar mijn mening samen met de IMC's van Violau '85, Hingene '86 en De Lutte '88 één van de toppers! Het volgende IMC'91 wordt gehouden te Potsdam van 20 t/m 22 september 1991. •

De vuurbol van 5 november 1990 18h01m-18h05m UT

Op maandagavond 5 november werd er vanuit een aantal Europese landen een indrukwekkend lichtverschijnsel aan de avondhemel waargenomen. Waarnemers berichtten over meerdere (sommigen spraken van tien) sterachtige lichtpunten, die in verschillende kleuren soms zo helder als de volle maan oplichtten. Anderen meldden driehoekige vormen, die explodeerden. Vooral in Duitsland regende het meldingen bij de VdS Fachgruppe Meteore (Dieter Heinlein). Een inspectie van Duitse EN stations heeft geen opnamen opgeleverd. Vanuit ons land was de bewuste avond (het was vrijwel volle maan) alleen EN-97 (Oostkapelle) in de lucht. De bewuste opname was echter merendeels bewolkt.

Op grond van de langdurige zichtbaarheid van het verschijnsel (de meeste waarnemers hebben het twee tot drie minuten lang kunnen zien!) kon een meteor als oorzaak van het verschijnsel al vlug worden uitgesloten en meer voor de hand lag een terugkeer van een kunstmatig object in de atmosfeer.

Op grond van waarnemingen van vele vliegtuigpiloten en waarnemers in Frankrijk, België, Zuid Duitsland, Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije volgt ruwweg een lichtgevend traject van NO Frankrijk naar NW Tsjecho-Slowakije, oftewel van WZW naar ONO.

De verklaring voor het mysterieuze lichtverschijnsel werd enkele dagen later gegeven door het Franse Instituut voor Ruimteonderzoek (CNES). In een persbericht op 9 november 1990 wordt de terugkeer van een draagraket die de Russische communicatiesatelliet GORIZONT-21 (Nr.20925, 1990/09C4) op 3 oktober 1990 in een baan om de aarde bracht als oorzaak van het lichtverschijnsel op 5 november boven Europa genoemd. CNES beriep zich daarbij op mededelingen van de NASA en van het Amerikaanse luchtverdedigingscommando NORAD. Met hun Space Detection and Tracking System en het Naval Space Surveillance System in Dahlgarden, Virginia, registreert NORAD dagelijks ongeveer 25000 hemelverschijnselen. Overigens heeft NORAD geen waarschuwing voor neerkomend ruimteschroot in Midden Europa doen uitgaan.

Referenties

- [1] Heinlein, D.: *Sternschnuppe* 2 (1990) pg. 99

<p>Heeft U Uw abonnement al verlengd ? Minimum bijdrage voor 1991 : f 30.- Jongeren (tot 18 jr.) : f 15.- Postgiro 41.18.827 t.n.v. Dutch Meteor te Leiden</p>
--